194998 - Belirli Sayı İle Rivayet Edilen Zikirlerin Sayısını Artırmanın Hükmü

Soru

“Kim, sabahladığında ve akşamladığında yüz defa:‘Subhânallahi ve bihamdihi’ (Allahım! Sana hamdederek seni tüm noksanlıklardan tenzih ederim) derse, hiç kimse onun (bu sözü yüz defa söyleyenin) getirmiş olduğundan daha faziletlisini getirmemiştir. Ancak onun gibi (yüz defa) söyleyen veya ondan (yüz defadan) fazla söyleyen kimse bundan müstesnadır.” (Muslim 2692)

Bu hadis ile (148699) nolu sorunun cevabında; “Belirli sayıda belirlenen zikir sayısı artırılmaz” ifadesini nasıl anlamalıyız.

Detaylı cevap

Allah’ın zikri iki çeşittir. Mutlak/genel zikir ve mukayyet/sınırlı zikir. Bu iki kısım şu ayette zikredilmiştir: “Ey iman edenler, Allah'ı çokça zikredin. Onu sabah, akşam tesbih (ve tenzih) edin.” (Ahzab 41-42) başka bir ayette: “Rabbini çokça zikret ve akşam sabah O'nu tesbih et” (Âli imran 41)

Mutlak zikir: Herhangi bir zamana ve mekana bağlı kalmaksızın zikir yapılmasıdır. İnsan bulunduğu her durumda zikir yapar Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem de bu şekilde yapardı. Aişe r.a şöyle dedi: Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem her durumda Allah’ı zikrederdi. (Muslim 373)

Bu tür zikirden çokça yapmak şer’i olarak teşvik edilmiştir. Yüce Allah şöyle dedi: “Allah'ı çokça anan erkeklerle Allah'ı çokça anan kadınlar, (işte) bunlar için Allah bir bağışlama ve büyük bir ecir hazırlamıştır.” (Ahzab 35) “Allah'ı çokça anan erkeklerle Allah'ı çokça anan kadınlar, (işte) bunlar için Allah bir bağışlama ve büyük bir ecir hazırlamıştır”. “ve Allah’ı çok anın ki kurtuluşa eresiniz.” (Enfal 45)

Ebu Hureyre r.a’dan rivayetle Resulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Mekke yolunda yürüyordu. Derken Cümdan denilen dağın yanından geçti ve : “Yürüyün! Bu Cümdan'dır.

Müferridler geçmiştir” Buyurdu. Ashab: Müferridler nedir yâ Resûlallah? dediler. Rasulullah: “Allah'ı çok zikreden erkek ve kadınlardır.” dedi.

Mukayyet zikir ise; belirli bir zaman veya mekana bağlı olan, belirli ifade ve belirli bir sayıda yapılan zikirdir. Bu tür zikirde insan, rivayet edildiği şekilde yapmaya bağlı kalır.

Bunun örneği:

Farz namazlarından sonra yapılan zikirler, uyumadan önce yapılan zikirler, sabah ve akşam zikirleri vb. mukayyet zikirler bunlar belirlenen ifade ve sayıya bağlı kalınarak yapılır.

Hafız b. Hacer Rahimehullah şöyle dedi:

Bundan yapılan çıkarıma göre zikirlerde belirlenen sayılar itibar edilir. Bazı alimler şöyle dedi: Namazlardan sonra yapılan zikir sayısı üzerine zikir eklenirse belirlenen sevap gerçekleşmez. Çünkü belirli sayıda zikrin belirli bir özelliği ve hikmeti vardır. (Fethulbari İbn Hacer 2/330)

Daimi Fetva Kurulu, birinci bölüm 24/203: “Rivayet edilen dua ve zikirler ifade ve sayı bakımından tartışılmaz ve yorumsuzdur. Müslümanın bu sayılara bağlı kalması gerekir. Belirlenen sayıya; ekleme, eksiltme veya ifadede değiştirme yapılmaz.”

Belirlenen sayıya bağlı kalınmasını ifade eden başka bir delilde şöyledir: Fakir sahabeler, zengin sahabeler de kendileri gibi namazdan sonra aynı zikirleri yapmaktadır diye şikayet ettiklerinde Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem: “Bu Allah’ın fazlı ve keremidir. Dilediğine verir” dedi. Otuz üç sayısı üzerine ekleyin daha fazla söyleyin diye tavsiyede bulunmamıştır. Böylece sayıya bağlı kalınması gerektiği anlaşılmaktadır.

“Kim, sabahladığında ve akşamladığında yüz defa:‘Subhânallahi ve bihamdihi’ (Allahım! Sana hamdederek seni tüm noksanlıklardan tenzih ederim) derse, hiç kimse onun (bu sözü yüz defa söyleyenin) getirmiş olduğundan daha faziletlisini getirmemiştir. Ancak onun gibi (yüz defa) söyleyen veya ondan (yüz defadan) fazla söyleyen kimse bundan müstesnadır.” Hadise gelince şu şekilde cevap verilir:

Bir ihtimale göre fazlalığın aynı zikirde olmasıdır. Bu durumda söz konusu zikir eklenebilmesi açısından istisnadır. Diğer ihtimal fazlalığın genel zikirle ilgilidir. Anlamı şu olur: Rivayette geçen zikir yüz defa söylenir sonra farklı zikirden fazla zikir yapılır.

Nevevi Rahimehullah şöyle dedi: " Her kim bir günde yüz defa: "Laileha illallah vahdehu la şerike lehu, lehulmulku velehulhamdu ve huve ala kulli şeyin kadir" derse, hiç kimse onun (bu sözü yüz defa söyleyenin) getirmiş olduğundan daha faziletlisini getirmemiştir. Ancak onun gibi (yüz defa) söyleyen veya ondan (yüz defadan) fazla söyleyen kimse bundan müstesnadır" bu hadisten anlaşıldığına göre bu zikri yüz defadan fazla söyleyen kişiye hadiste va'd edilen sevapla birlikte fazlalık sevabı da vardır. Sayısında fazlalık yasaklanmamış ayrıca fazlalık faziletini iptal etmez. Namazın rekatında fazlalık namazı bozar ancak burada fazlalık zikrin faziletini bozmaz.

Maksat şu da olabilir: Fazlalık aynı zikirden değil ancak farklı hayır işleri yapmakla olur. Mutlak fazlalık da ihtimali olabilir. İster tehlil zikrinden olsun ister başka zikirden olsun. Bu ihtimal doğruya daha yakın gözükmektedir. (Şerh Muslim Nevev 17/17)

Özet:

Zikir iki çeşittir. Genel ve özel zikir. Genel/mutlak zikir için belirli bir sınırı yoktur. İnsan istediği kadar gücü yettiği kadar zikreder. Mukayyet ve sınırlı zikir ise asıl olan sayıya ve ifadeye bağlı kalınarak zikretmektir. Ancak bazı rivayetlerde sayının üzerinde fazlalığın yapılmasın izin veriliyorsa "Yüz defa Subhanallahi ve bihemdimi", "Yüz defa Laileha illallah vahdehu la şerike lehu, lehulmulku velehulhamdu ve huve ala kulli şeyin kadir" bu durumda yüz sayısı üzerinde eklense bile sakıncası yoktur.

En iyisini Allah bilir.